

Dolors Udina

14 Octubre 2014

Delmore Schwartz (1913-1966), poeta i escriptor, va néixer a Brooklyn (Nova York) de pares jueus romanesos. El 1937 va escriure *En somnis comencen les responsabilitats*, un relat inspirat per la separació dels seus pares quan ell era petit. Aquest conte, publicat el 1938 en un llibre del mateix títol amb altres contes i poemes, el va convertir en una figura de renom en els cercles intel·lectuals de Nova York. Va publicar un parell més de llibres i va ser durant molts anys editor de la *Partisan Review*. La influència de la seva figura i especialment d'aquest conte en la literatura nord-americana ha estat duradora. Saul Bellow va convertir l'autor en personatge de la novel·la *El llegat de Humboldt*, T.S. Eliot, William Carlos Williams i Ezra Pound el consideraven un dels escriptors més brillants de la seva generació, i Lou Reed li va dedicar un parell de cançons i al juny de 2012 va publicar a la revista *Poetry* un article titulat «O Delmore How I Miss You», on

diu sense embuts que és «un dels escriptors més grans de la nostra època».

Dolors Udina (Barcelona, 1953) és traductora i professora associada de la Facultat de Traducció de la UAB. Ha traduït novel·les, assaig i poesia d'autors com ara Virginia Woolf, Alice Munro, J.M. Coetzee, Nadine Gordimer, R.L. Stevenson, Robert Creeley i Elizabeth Barrett Browning.

Els contes de Delmore Schwartz no han estat mai traduïts al català.

Aquest conte que publiquem per primer cop en català, Dolors Udina el va descobrir en traduir un poema de Robert Creeley (del llibre *A la terra*, publicat per Cafè Central a «Jardins de Samarcanda» el 2013) que diu:

En sortir de l'escola

Ens endinsàvem pels boscos
i ens enfilàvem als arbres
i ens llançàvem coses, cridant-nos
l'un a l'altre, grans xiscles
i udols recordo en somnis — o els recordaria
si somiés—. *En somnis*, va escriure
el poeta, *comencen les responsabilitats*.
Jo creia que era com anar
a algun lloc meravellós i tot era
esperar allà fins que tu venies
i feies el que s'havia de fer.

En somnis comencen les responsabilitats

I

Em penso que és l'any 1909. Tinc la sensació de ser en un cinema, el llarg feix de llum giravolta travessant la sala fosca i jo clavo els ulls a la pantalla. És una pel·lícula muda, una d'aquelles antigues de Biograph en què els actors porten una roba antiquada i ridícula, els flaixos se succeeixen l'un a l'altre amb salts sobtats i els actors caminen tan de pressa que també sembla que saltin. Les imatges són plenes de raigs i de punts, com si ploqués quan les filmaven. La il·luminació és dolenta.

És diumenge a la tarda, 12 de juny del 1909, i el meu pare baixa pels carrers tranquils de Brooklyn per anar a veure la meva mare. Duu la camisa acabada de planxar i el nus de la corbata massa estret sota el coll alt. Fa dringar les monedes que té a la butxaca mentre pensa els comentaris enginyosos que farà. En aquest moment jo estic totalment relaxat en la fosca suau del teatre; l'organista repica les emocions aproximades més evidents que bressolen el públic sense que se n'adoni. Jo sóc anònim. M'he oblidat de mi mateix: és el que passa quan vas al cinema; ja ho diuen, que és una droga.

El pare travessa carrers d'arbres, gespes i cases, i de tant en tant troba una avinguda per on llisca i trontolla un tramvia que avança lentament. El maquinista, que porta un bigoti manillar, ajuda a pujar una noia jove tocada amb un barret que sembla un bol emplomat. Sense presses, torna el canvi i toca la campaneta mentre els passatgers van pujant al tramvia. És evident que és diumenge, perquè tothom va mudat i els sorolls del tramvia subratllen la calma del festiu (diuen que Brooklyn és la ciutat de les esglésies). Les botigues estan tancades i les persianes abaixades, tret d'alguna papereria o farmàcia amb grans boles verdes a l'aparador.

El pare ha decidit agafar el camí més llarg perquè li agrada cavil·lar quan camina. Va pensant en el seu futur i per això arriba a la casa on anava en un dolç estat d'exaltació. No es mira les cases que va deixant enrere on la gent enllesteix l'àpat del diumenge, ni la corrua d'arbres arrengrats a banda i banda que ara assoleixen la màxima verdor i cobreixen tot el carrer d'una ombra frondosa. De tant en tant passa un carruatge, els cascots dels cavalls cauen com pedres en la tranquil·la tarda i, més ocasionalment, un automòbil, amb aspecte d'enorme sofà entapissat, petarrelleja i passa de llarg.

El pare pensa en la meva mare, en la seva gràcia femenina i en l'orgull que sentirà quan la presenti a la seva família. Encara no estan compromesos i ell no està gaire segur de si l'estima o no, i per això, de vegades, s'espana una mica del vincle que ja han forjat. Però llavors pensa en grans homes que admira i que estan casats i es tranquil·litza: William Randolph Hearst i William Howard Taft, que ha esdevingut president dels Estats Units.

El pare arriba a casa la mare. Hi ha vingut massa d'hora i de sobte li fa vergonya. La tieta, la germana petita de la mare, li obre la porta amb el tovalló a la mà perquè la família encara és a taula. Quan entra el pare, l'avi s'aixeca i li allarga la mà. La mare ha corregut escales amunt per arreglar-se. L'àvia pregunta al pare si ja ha dinat i li diu que la mare baixarà de seguida. L'avi enceta la conversa parlant de la placidesa del temps de juny. El pare seu incòmode a l'extrem de la taula, amb el barret a la mà. L'àvia diu a la tieta que li agafi el barret. L'oncle, que té dotze anys, entra corrent dins la casa amb els cabells embullats. Saluda amb un crit el pare, que tot sovint li dona uns cèntims, i després puja escales amunt mentre l'àvia l'escriu. És evident que el respecte que professen al pare en aquella casa queda temperat per una bona quantitat d'alegria. És un home impressionant, però també una mica

matusser.

II

Finalment la mare baixa l'escala i el pare, que en aquell moment parla amb l'avi, s'inquieta quan la veu arribar, perquè no sap si saludar-la o continuar la conversa. Li costa aixecar-se, i li diu «hola» bruscamment. L'avi els observa amb ull crític, n'examina la congruència, com si diguéssim, i mentrestant s'acaricia la barbata peluda, com fa sempre que reflexiona. Està amoïnat; li fa por que el pare no sigui un bon marit per a la seva filla gran. En aquest moment, just quan el pare diu alguna cosa graciosa a la mare, la pel·lícula s'atura i això em desperta i em fa tornar a mi mateix i a la meua infelicitat just quan més intens era l'interès que sentia. El públic comença a picar de mans amb impaciència. Poc després l'arreglen, però repeteixen una part que ja havia vist, i una vegada més veig l'avi acariciant-se la barbata peluda, ponderant el caràcter del pare. És difícil tornar novament a la pel·lícula i oblidar-me de mi, però quan la mare fa una rialleta en resposta al que li diu el pare, la foscor se m'emporta.

El pare i la mare surten de casa, el pare encaixa amb l'avi una vegada més, motivat per algun neguit desconegut. Jo també em regiro neguitós a la dura butaca del teatre. On és l'oncle més gran, el germà gran de la mare? Està a l'habitació del pis de dalt, estudiant per als exàmens finals que ha de fer a la Universitat de Nova York, encara que ja fa vint anys que va morir d'una doble pneumònia. La mare i el pare baixen un cop més pels mateixos carrers tranquils. La mare s'agafa al braç del pare i li explica la novel·la que està llegint, i el pare fa uns quants judicis dels personatges quan veu clar l'argument. És un hàbit que li agrada molt, perquè quan aprova o condemna el comportament d'altres persones se sent molt superior i confiat. De vegades es veu mogut a fer un breu «uf» quan li sembla que la història es torna massa ensucrada. Aquest tribut és l'afirmació de la seva virilitat. La mare està satisfeta per l'interès que li desperta, i perquè pot demostrar-li que és una dona intel·ligent i interessant.

Arriben a l'avinguda i veuen venir el tramvia sense presses. Van a passar la tarda a Coney Island, tot i que la mare considera que això són plaers inferiors. Ha decidit transigir a fer una passejada vora el mar i anar a sopar, però evitant les diversions llibertines que troba que estan per sota de la dignitat d'una parella tan digna.

El pare explica a la mare quants diners ha guanyat durant la setmana, exagerant-ne la quantitat encara que no calia, però és que el pare sempre ha trobat que la realitat és poca cosa, per molt bona que sigui. De cop i volta em poso a plorar. La vella que seu al meu costat al cinema s'empipa i em mira irritada i jo, intimidat, callo. Trec el mocador i m'eixugo la cara, llepant-me la llàgrima que m'ha caigut a la vora dels llavis. Mentrestant m'he perdut alguna cosa, perquè el pare i la mare baixen del tramvia a l'última parada: Coney Island.

III

Es dirigeixen al passeig marítim i la mare ordena al pare que inhali l'aire aspre del mar. Tots dos respiren fondo, tots dos riuen en fer-ho. Comparteixen un gran interès per la salut, tot i que el pare és fort i musculós, i la mare és fràgil. Tots dos tenen un munt de teories sobre el que és bo i no és bo menjar i de vegades entaulen discussions ardents, i tot acaba en l'anunci del pare, fet amb una jactància desdenyosa, que tard o d'hora hem de morir. Al pal del passeig marítim, el vent intermitent del mar fa onejar la bandera nord-americana.

El pare i la mare s'acosten a la barana del passeig i miren la platja, on hi ha banyistes que passegen sense rumb. N'hi ha uns quants al rompent. Se sent l'esgarip agradable i actiu del xiulet del venedor de cacauets que travessa l'aire, i el pare baixa a comprar-ne. La mare es queda a la barana i mira el mar. Li sembla que està content; centelleja emfàticament i empeny les ones cap a la platja una i altra vegada. Observa els nens que excaven l'arena humida, i els vestits de bany de les noies que tenen la mateixa edat que ella. El pare torna amb els cacauets. Al cel la claror del sol escomet amb força, però cap dels dos no n'és gens conscient. El passeig marítim és ple de gent endiumenjada que passeja tan tranquil·la. La marea no arriba fins al passeig i si hi arribés els vianants no sentirien el perill. El pare i la mare s'inclinen sobre la barana del passeig i miren el mar absents. El mar s'encrespa; les onades arriben lentament amb la força congriada molt endins. El moment abans de fer el tomb, aquell moment en què arquegen l'esquena i mostren unes venes blanques entre el verd i el negre, aquell moment és d'una bellesa insuportable. Finalment rompen, s'estimben contra la sorra amb violència, s'estavellen amb tota la força, reboten enlaire, llisquen cap endavant i finalment s'apaguen en una estesa de bombolles platja amunt. El sol del capdamunt no molesta el pare i la mare. Contemplen el mar ociosos, a penes interessats en la seva aspror. Però jo miro fixament aquell sol terrible que desintegra la mirada i el mar apassionat desprietat i fatal. Oblido els pares. Miro fascinat i finalment, commocionat per la seva indiferència, torno a esclafir en plors. La vella del costat em toca l'espatlla i em diu: «Ep, ep, jove, que només és una pel·lícula, només una pel·lícula», però jo torno a mirar el sol aterridor i el mar aterridor i, incapaç de controlar les llàgrimes, m'aixeco i me'n vaig cap al lavabo d'homes ensopegant amb els peus de la gent asseguda a la meva filera.

IV

Quan torno, com si tot just m'acabés de despertar al matí cansat d'haver dormit poc, sembla que han passat unes hores i els pares han pujat als cavallets. El pare munta un cavall negre, la mare un de blanc, i sembla que facin un circuit etern amb l'únic propòsit d'agafar els anells de níquel lligats al braç d'un dels pals. Sona un orguenet; és inseparable de la circumvolució inacabable dels cavallets.

Per un moment sembla que mai no baixaran dels cavallets perquè la roda no s'aturarà mai, i jo tinc la sensació que miro des del cinquantè pis d'un edifici. Però finalment baixen; fins i tot l'orguenet ha deixat de sonar un moment. Hi ha un silenci sobtat i dolç, com si tot moviment arribés a la fi. La mare ha aconseguit només dos anells, el pare, en canvi, deu, tot i que de fet era ella qui els volia.

Recorren el passeig marítim mentre la tarda va caient imperceptiblement sobre el violeta increïble del crepuscle. Tot es difumina en una resplendor relaxada, fins i tot els murmuris inacabables que arriben de la platja. Busquen un lloc per sopar. El pare suggereix el millor restaurant del passeig i la mare, fidel als seus principis d'economia i administració domèstica, hi posa objeccions.

Amb tot, van al millor lloc i demanen una taula a tocar del finestral per poder contemplar el passeig i el mar mutable. El pare se sent omnipotent quan posa una moneda de vint-i-cinc centaus a la mà del cambrer en demanar-li taula. El lloc és ple com un ou i aquí també hi ha música, aquest cop un trio de corda. El pare fa la comanda amb perfecta seguretat.

Mentre sopen, el pare li explica els seus plans de futur i la mare demostra amb l'expressió de la cara que li interessa tot molt i que està impressionada. El pare està exultant, encimbellat pel vals que toquen, i el seu propi futur comença a embriagar-lo. Explica a la mare que pensa ampliar el negoci, perquè veu que pot arribar a fer molts diners. Vol establir-se. Al cap i a la fi, té vint-i-nou anys, ha viscut pel seu compte des dels tretze, cada cop guanya més diners i té una mica d'enveja quan va a veure els seus amics i els troba tan segurs a casa seva, envoltats de serens plaers domèstics i de nens encantadors, i després, quan el vals arriba al moment en què els dansaires giravolten com bojos,

llavors, amb una gosadia espantosa, llavors, demana a la mare si es vol casar amb ell, encara que tímidament i atabalat, perquè no sap com ha arribat a formular la pregunta, i ella, per empitjorar-ho, es posa a plorar, i el pare mira nerviós al seu voltant, no sap gens què ha de fer, i la mare diu: «És el que he desitjat des del moment que et vaig veure per primer cop», somicant, i ell ho troba tot molt difícil, no gaire del seu gust, no ben bé com ho havia imaginat en les llargues passejades pel pont de Brooklyn fantasiant amb un bon cigar, i llavors, en aquell moment, va ser quan em vaig aixecar i em vaig posar a cridar al cinema: «No ho feu! Encara no és massa tard per canviar d'idea, tots dos. No en sortirà res de bo, de tot això, només remordiments, odi, escàndol i dos nens que tindran un caràcter monstruós.» Tot el públic es va girar per mirar-me, empipat, l'acomodador va venir corrent pel passadís enfocant-me amb la lot, i la vella del meu costat m'estirava la màniga perquè tornés a seure. «Calla –em va dir–. Et faran fora i has pagat trenta-cinc cèntims per entrar.» I vaig aclucar els ulls perquè no podia suportar veure el que estava passant. Vaig quedar-me assegut i callat.

V

Al cap d'una estona, però, vaig començar a obrir una mica els ulls i al final vaig tornar a mirar amb interès, delerós, com un nen que s'esforça a mantenir el mal humor mentre li ofereixen un caramel per ensibornar-lo. Ara els pares es fan una foto a la caseta d'un fotògraf al llarg del passeig. A dins hi ha una penombra de llum malva que sembla que és la que cal. La càmera és sobre el trípede, que té aspecte de marcià. El fotògraf els dóna instruccions de com s'han de col·locar. El pare posa el braç sobre les espatlles de la mare i tots dos somriuen amb convicció. El fotògraf dóna un ram de flors a la mare, però ella el sosté fent un angle erroni. Llavors el fotògraf es fica sota la roba negra que embolica la càmera i no se li veu res més que un braç que surt i la mà que agafa amb força la bola de goma que prem quan fa la foto. Però no queda content de com queden. Li sembla que hi ha alguna cosa equivocada en la postura. Surt una i altra vegada del seu amagatall amb noves ordres. Cada nou suggeriment empitjora les coses. El pare s'impacienta. Ho intenten asseguts. El fotògraf els explica que té el seu orgull, que vol que les fotografies li quedin bé, que tot allò no ho fa només per diners. El pare li diu: «Afanyi's, si us plau. No tenim tota la nit.» Però el fotògraf arronsa els muscles sense disculpar-se i els dóna noves ordres. El fotògraf m'enamora i l'aprovo de tot cor, perquè sé exactament què sent i, com que critica cada nova postura d'acord amb una idea obscura de la correcció, començo a concebre esperances. Però llavors el pare diu empipat: «Prou, ja ha tingut prou temps, no esperarem ni un moment més.» I el fotògraf, sospirant infeliç, torna sota la roba negra i alça la mà dient: «Un, dos, tres. Ara!» i fa la fotografia, amb el somriure del pare convertit en una ganyota i el de la mare resplendent i fals. Triga uns minuts a revelar la foto i els pares, circumdats d'aquella llum curiosa, es deprimeixen.

VI

Han passat per la caseta d'una pitonissa i la mare vol entrar-hi, però el pare no vol. Es posen a discutir. La mare s'entossudeix, el pare s'impacienta un cop més. El que el pare faria és anar-se'n i deixar-la allà, però sap que no ho pot fer. La mare s'entesta a quedar-s'hi. Està a punt de plorar, però té un desig incontrolable de sentir què li dirà la lectora de mans. El pare hi consent empipat i entren tots dos a la caseta que en certa manera és com la del fotògraf, perquè està envoltada de roba negra i hi ha una llum de color i penombra. A dins fa massa calor i el pare assenyala la bola de vidre sobre la taula i diu que tot allò és una bestiesa. La pitonissa, una dona baixa i grassa amb un vestit suposadament exòtic, entra a l'habitació i els saluda, amb un accent estrany. De cop el pare troba que

tot plegat és intolerable; estira la mare pel braç, però ella no es vol moure. I llavors, molt empipat, el pare deixa anar el braç de la mare i surt a fora deixant-la esbalaïda. Ella fa gest de seguir-lo, però la pitonissa l'agafa i li prega que no ho faci, i en el meu seient a les fosques jo quedo sorprès i horroritzat. Em sento com si caminés per la corda fluixa d'un circ a trenta metres de terra i de cop i volta la corda estigués a punt de trencar-se, i m'aixeco de la butaca i em poso a cridar un altre cop les primeres paraules que em vénen al cap per comunicar el meu pànic terrible, i un cop més l'acomodador ve corrent pel passadís enfocant-me amb la lot, la vella em suplica i el públic sorprès es gira per mirar-me, i jo no paro de cridar: «Què fan? Però que no se n'adonen? Per què no surt darrere seu, la mare, i li demana que no s'enfadi? Què passarà si no? I el pare, que no veu què fa?» Però l'acomodador m'ha agafat pel braç i m'arrossega cap enfora mentre em diu: «Què t'has pensat? No veus que no està bé fer aquestes coses, no veus que no pots fer el que et doni la gana encara que no hi hagi ningú a la vora? Te'n penediràs, si no et saps comportar. No pots anar així pel món, no està bé, ho descobriràs ben aviat, tot el que fas té conseqüències», i mentre ho deia i m'empenyia a través del vestíbul del cinema cap a la nit freda, em vaig despertar: era un dia fred i trist d'hivern i jo feia vint-i-un anys, a l'ampit de la finestra resplendia un dit de neu i el matí feia estona que havia començat.

Anuncis

Todos los dispositivos
V by Vodafone...

50%
dto.

 vodafone

[Me interesa](#)

53 €

Categoria : El traduït

Etiquetes : Delmore Schwartz, Dolors Udina

Crea un lloc web gratuït o un blog a Wordpress.com.